

ՊԱՅՄԱՆՔ

Թէ Կ. Պօլսոյ եւ թէ դաւաճող համար
հարկերն զին 480 72
Վեցամեայ » 90 »
Իւրաքանչիւր թուոյ զին
Վեճ թերթ 60 վր.
Փոքր » 40 »
Շաբաթական տողը մէկ անգամի հա-
մար 2 դուրուշ, երկու անգամի հա-
մար 60 վարայ, աւելի անգամներ
բաւ համար 40 վարայ :

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս դադար լրացող ճանրու-
ծակը խորագրութեան վրայ է :
Իրագրոյս վերաբերեալ նամակ
կամ որ եւ իցէ դրութիւն խորագրի
—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պօ-
լսոյ, Չինիլի խան, Մատիսի գրասեն-
եակը :
Ճանրու ծակը չլծարուած նա-
մակ չընդունուի :

ՅՈՒՏԱՆԻՆՈՒԳՈՒՄ 4 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Թորոմանի գլխատուութեան առ-
թիւ մահուան պատճոյ լինող դարձ-
եալ վիճարանութեան առարկայ եղաւ
եւրոպական լրագրաց : Մարգարիտ-
կան ղեգադուստի ունեց լրաց այնչափ
ազդեցութիւն կ'ընէ, որ նոյն իսկ ա-
մենէն ծանր եղեւանց առջեւ դա-
տաւորներն երբեմն գլխատման վճիռ
տալէ կը խորշին : Արդէն Եւրոպայի
քանի մը մանր տէրութիւններ այս
պատիժը վերցուցած են : մնացածնե-
րն ալ եթէ ոչ բոլորովին վերացած
զոնէ՝ այնպիսի աստիճանի մը հասու-
ցած են, որ մահապարտին գլուխը մէկ
հարուածով կտրելով, ինչպէս է Կիլի-
թիոյ հնարած հաշակաւոր դործիքը,
մահապարտն ունայն տանջանքներէ
վաղատա : Գաղղիոյ մէջ դատաւորնե-
րը շատ անգամ եղեւանադործ մը դա-
տած ժամանակին մեղմացուցիչ պա-
րագայներ կը գտնեն, որպէս զի մա-
հուան պատիժ տալու հարկին մէջ չը-
դանուին : Անցեալները վարձակալ մը
իւր ազգականներէն մէկ քանի հոգի
թունաւորած էր անոնց ստակն առ-
նելու համար : Բայց իւր չափաւանց
ազգաւորութիւնը մեղմացուցիչ պարա-
գայ համարուելով՝ կենացը խնայուե-
ցաւ : Սէրը, նախանձը, ատելութիւնը,
բարկութիւնը, շատ անգամ մեղմա-
ցուցիչ պարագայ կը համարուին : Աս-
կէ դատ դատաւորները միշտ այս վա-
խըն ունին թէ անմեղ մէկը չ'ըտա-
պարտեն, եւ ոճոյն անժխտելի սար-
սաղիւթութիւնը միայն, ինչպէս էր
Թորոմանի դատին մէջ, իրենց այս ըզ-
դայութիւնը կը ցրէ : Գլխատման մէկ ան-
պատեհութիւնն ալ խուռն բաղմու-
թեան մ'առնէ : Կատարուելէ է, որով
սպաննելոյ պատիժը հետաքրքիր
խուժանի մը տեսարան կը լլայ : Անգ-
ղիոյ մէջ անցեալ տարուներէ ի վեր
այս սովորի տեսարանը վերցաւ մա-
հապարտներու վերջին պատիժը բան-
տելու չըլտախախտ մէջ կը տրուի հի-
մա : Գաղղիոյ մէջ ալ այս սովորու-
թիւնը մնացելու համար ծերակուտին
աղերսագիր մը մատուցուած էր, սա-
կայն հրապարակային սպանութեամբ
հասարակաց մտքին ահաբեկութիւն
մը տուաւ : Եղեւանադործները սարա-
սաղիւթներ կարծեօք հին սովորութիւնը
վերսկիւ հարկ չ'համարուեցաւ, թէպէտ
ոչ բուն մահուան պատիժը եւ ոչ հը-
րապարակաւ դործադրութեան եղա-
նակ մնալու ցարդ եղեւանադործու-
թիւնն արդիւնք չ'են, եւ դրեթէ
հաստատուած է որ այն երկիրներն
ուր աւելի բարբարոսական պատիժ-
ներ եւ տանջանքներ տալու սովորու-
թիւն կայ, այնչափ ալ եղեւանադոր-
ծութիւնները բաղմութիւն եւ խժեթա-
կան են :

Անցեալ շաբաթ Թօշթօրի լրագրէն
հատուած մը թարգմանած էինք, որ
Լուդուիկոս Ժ. Դ. ի մահը կ'արդարացնէր,
եւ բոլոր թագաւորութիւնը յանցանք
մը կը համարէր : Գաղղիոյ ռամկալարնե-
րն աւելի հեռուն երթալով՝ յունի. 21
ին Լուդուիկոս Ժ. Դ. ի գլխատման տա-
րեւարձին օրը կոչուեց մը տուն, ուր
գլխատու ռամկալարեւաններն ալ
հրաւիրուած էին : Պ. Լուի-Պլան այս
առթիւ իրեն եղած հրաւերին պա-
տասխանեց թէ անձամբ չ'պիտի կրնայ
ներկայ գտնուիլ : Բայց պիտի իր ըն-
կերակցաց հետ է, եւ թէ Լուդուիկոս
Ժ. Դ. ի մահը սարսափելի էր, բայց « այս
դատաւիճիկն արդարութիւնը, կ'ըսէ,
այն դուռնիկ եւ անարդ ոգիները մի-
այն կրնան ժխտել, որք թագաւորնե-
րն իրենց կառավարած ժողովրդեան
դէմ դաւադրութիւն ընելու ինքնի-
խան » եւ իրեն դաւադրոյն էակ մը կը
նկատեն : Բայց ինչպէս Անգլիական
լրագիրներն անկողնակալութեամբ
գլխատութիւն կ'ընեն, թագաւորաց
անբռնաբարելութեան հաւատալ պէտք
չ'է » Լուդուիկոս Ժ. Դ. ի մահուան դա-
տաւիճիկն իրեն մարգաւարտութիւն
մը նկատելու համար, քանզի նա իւր
ժողովրդեան դէմ դաւ չ'ըրեց, այլ
ժողովրդէն ոմանք՝ այսինքն ռամկա-
լարք՝ թագաւորին հետ իրենց ունե-
ցած դաշնակցութիւնը խզելին եւ բռնաբա-
րեցին :

Ահա այս յունի. 21 ի ցոյցէն ալ
կրնայ տեսնուիլ թէ փարիզի մէջ ռամ-
կալարական կիրքերն ի՜նչ աստիճան
զայրացած են : Ոչ միայն խառնաշփոյղ
տեսարաններն անպակաս են այլ եւ
վեհապետներն սպաննելու դաւադրի
սկզբունքը լրագրաց մէջ հրապարա-
կային վիճարանութեանց նիւթ եղած
է :

Կ'երեւի որ Քրէտօղի գործաւո-
րաց դաւադրման մէջ ալ ռամկալա-
րութիւնն անբաժին չ'է : Այս դաւա-
րումն Օրէնտլի ժողովոյ նախագահ
Պ. Շնայտըրի անխառն քաղաքա-
րանաց մէջ եղած է : Պ. Շնայտըր որ
միանգամայն Գաղղիոյ մեծ կալուա-
ծատեարց մէկն է, եւ երկաթի մեծ
գործարան մ'ունի, իւր գործաւորաց
վիճակին վրայ խիստ մարդասիրարար
կը հսկէ : անոնց համար դպրոց եւ
անակներ շինած է, բժիշկ կարգած
է, փողադարձ օգնութեան անտուկ
մը հաստատած է՝ 20,000 ֆրանքով :
Այսու ամենայնիւ անցեալները Ասի
անունով լեզուանի գործաւոր մը՝ քա-
նի մ'օր բացակայութեան պատճա-
ռաւ սպառնուեց հանուելով տեղի ու-
րիչ մէկը կարգուեալ համար՝ գոր-
ծաւորները զրգռելու ոտք հանել
էր : հետեւեալ 10—15,000 գործաւոր
մէկանց մէկ շարքութեան աւելի սարսափ
կեցան, եւ կռիւներով ու խռովու-
թեամբ ժամանակ անցուցին : Կատա-
լարութիւնն անմիջապէս 3,500 զօրք

զրկելի քրէտօղ եւ վերջապէս խա-
ղաղութիւնը վերահաստատեցաւ : Կ'ը-
սուի թէ Մարտի, յէջի խաղաղութեան
ընէն մէկն ալ Քրէտօղ երթալով գործա-
ւորի կերպարանք մտել, եւ զանոնք
« խեղճ գերիներ » համարելով յորդո-
րեր է որ կալուածատեարց լուծէն ա-
զատին : Մարտի, յէջ ալ իւր գործա-
կալին օգնութեան հասնելով կը դը-
րէր : « Այս բամբակի եւ երկաթի լոր-
տերը՝ աղետականներէն աւելի գիտեն
մարդկային կենդանիները գործածե-
լու եւ օգուտ հանելու եղանակը :
Ինչ զճ անօթի էակներ, կ'ըսէ, որք մի-
այն մարդկային մեքենայ դարձած
էք, ձեր կենքն անխառնաբար տը-
խուր մթութեան մէջ եւ փուռերու
կրակին առջեւ մաշեցնելով՝ դողալով
ամենաբարձր եւ հզօր Լորտ Շնայտըրի
մէկ ակնարկէն, որ միլիոններու իշխա-
նըն է, Պանքօթմէնքու դուքսը, ատա-
կի սեպուհը, Օրէնտլի ժողովոյ նախա-
գահը, եւ Նաբոլէոն կայսեր ստրուկը :

Անգլիական խորհրդարանը բաց-
դուցաւ եւ իւր առաջին հոգեբէն մէ-
կըն իրլանտայի խնդիրը պիտի լլայ :
Սրդէն Մեծին իրլանտայի պաշտօնեայ-
ներն իրլանտայի վիճակը բարձրե-
հանար օրինաց ծրագիր մը պատրաս-
տած են, եւ առ այժմ քանի մը շա-
բաթէ ի վեր իրլանտայի մէջ անպա-
կաս եղած խռովութիւնները դադար-
եցան, եւ ատենախօսութեանց ու լը-
րագրաց մէջ չափաւորութիւն ցոյց կը
տրուի : Ապրտամբութեան ոգին բու-
րովին մարած չ'է, եւ իրլանտայի
դեռ շատ կարուածատեարներ ունին,
որոց վրայ թիւրեւ գնտակ նե-
տեղ կուղէն, բայց կառավարութեան
խոստմանց նայելով սպասել նախամե-
ծար կը համարին : Եթէ անոր ներկա-
յայն իւր օրինաց ծրագիրն անգոհա-
ցուցիչ համարուի, խռովայրդները պի-
տի շանան համադրել ժողովուրդը թէ
իրենց երբեք արգարութիւն չ'պիտի
լլայ, եւ այս կերպիւ իրենց ապօրէն
ընթացքն աւելի սաստկացնեն : Իսկ թէ
գոհացուցիչ լլայ, բնականաբար պիտի
աշխատին յեղափոխական ցոյցեր ընել
որպէս զի պահպանողական մասը վախ-
ցնելով ընդունել տան : Հետեւեալ
Սթանտարտ լրագիրը կը կարծէ թէ
ներկայ հանդարտութիւնը զինուորադար
մ'է միայն նոր ոճոքադործութեանց
պատրաստուելու համար : Թայմզ լրա-
գիրն ալ ապահովելու դուշակութիւններ
չ'ընել, եւ հաշտարար միջոցներու վը-
րայ մեծ վստահութիւն չ'յայտնէր :
« Արգարութեան եւ իրաւանց վրայ
հիմնեալ օրինաց ծրագիր մը, կ'ըսէ,
երբեք չ'կրնար ոչ ֆէնիքանները, ոչ ալ
ժողովրդ Օրանճեան կուսակցութիւնը
գոհ ընել : ճարտար յեղափոխական-
ներ կրնան հողի մը խնդիրը բաժանի-
ման նախապալել մ'ընել, որ իրլան-
տայի աղետաբեր պիտի լլայ : քանզի
անկարելի է որ Անգլիա Աստրիոյ եւ

Հունգարիոյ պէս կազմութիւն մ'ըն-
դունի : » Նոյն լրագիրն իտալիան նա-
խադրել, իրլանտայացի մէկ մասն ալ
թէպէտ ֆէնիքան չ'է, բայց կը պա-
հանջէ որ իրլանտա առանձին խորհրդ-
արան եւ կառավարութիւն ունենայ
Անգլիոյ հետ միացեալ : Հողի խնդրոյն
լուծումն այս բանջանքները չ'կրնար
վերցնել, այլ թերեւս անոնց ծաւա-
լումն արգելու : Այս նկատմանց պատ-
ճառաւ Անգլիական լրագիրները
կը պահանջեն որ կառավարութիւնը
զաշտային եղեւանց առաջին աստու-
եւ եթէ ներկայ օրէնքները զանոնք
զոպելու բաւական իշխանութիւն չ'են
տար, խորհրդարանէն նոր արտօնու-
թիւններ առնու :

Ասկէ կը տեսնուի որ իրլանտայի
խնդիրն իր կարեւորութիւնը կորսնա-
նելէ իրաւ հետ է եւ հակայ Անգլիոյ
մեծ վերք մ'եղած է :

Շիրայի եւ Տինտի արքայիսկու-
պոս Գեր. Լիւրդոսին՝ Լիւրդոսին
յունաց նորակառոյց եկեղեցին օծելու
համար Անգլիա երթալու եւ այս առ-
թիւ իրեն կուռքը մը տրուիլ ծանու-
ցիւ էինք :

Ահա ասիկ յիշեալ կոչուեցին մէջ
վէսթմինսթրի առաջ քահանայ Սթան-
լիի խօսած ատենաբանութեան քանի
մը հատուածները :

« Մեր այս իրիկուան հիւրը ոչ
միայն Արեւելեան եկեղեցեաց՝ այլ եւ
ի մասնաւորի Յունաց եկեղեցեաց, ոչ
միայն Յունաց՝ այլ եւ Յունաստանի
կղզեաց եկեղեցիներուն ներկայացու-
ցին է : Չեմ մոռնար ըսելու թէ Յոյն
եկեղեցին աւելի բնագործակ եւ մեծ
նշանակութիւն մ'ունի : Նա ոչ միայն
Յունաստանի փոքրիկ թագաւորու-
թիւնը, ոչ միայն նախին Յունաստանի
հասարակապետութեանց երկիրները
կը պարունակէ, այլ եւ առաւել ըն-
դարձակ կայսրութիւն մը՝ որոյ մայ-
րաքաղաքն Աթէնքն է, այլ Կ. Պօլսոյ :
Հին յոյն եկեղեցեաց առաջին աստի-
ճանաւորը (Կ. Պօլսոյ Գատիարքը) ու-
րիչ մեծ ահարկութեան մ'առաջին հոգե-
ւոր դուռն է : եւ փառք Օմանեան
կայսրութեան, որոյ շնորհիւ արտօնու-
թիւն կը վայելէ : փառք նաեւ այն
նշանաւոր անձին՝ որ Ռսկերեւանի ա-
թուր նստած է : Արդի Արեւելեան
կամ Արեւմտեան եկեղեցականներէն
եւ ոչ մէկն այնպիսի յայտարարու-
թիւն մ'ըրած է, որ ամեն իմաստուն
անձանց հաւանութեան արժանի ըլլայ :
Ինչպէս է Կ. Պօլսոյ Գատիարքին անց-
եալ տարի Հռոմիոյ արքունեաց տը-
ւած պատասխանը : » (Մատիսարու-
թիւնը)

« Յիշեալ թագաւորութեան,
յունաց եկեղեցեաց եւ յունաց աղ-
գին վրայ շատ մ'ամպեր կ'ախառ-
նեն : Բայց յունաց աղքատ իւր հարկա-
կութեամբ, արագութեամբ, ուսման
բաղձանք, իր հին կուսակցի բայց

ընթերցողները շատնան եւ ամենօրեայ թերթերու սնունդ եւ կենսական պարտքն : Այս յոյսը ազգային վարժարանաց եւ նոր սերնդին վրայ է :

Օրագիր եւ թիւածան ալ քննարկ չգիտնալով, առաջինը երկու օրն անգամ մը հանել սկսաւ թերթը քիչ մ'աւելի մեծցնելով եւ գինը 40 փարալի հանելով : Երկրորդն ալ օրական փոքրիկ թերթ մը հանելով, եւ 20 փարալ ընելով : Կը մաղթենք որ յաջողին :

Գեր. Հասունեանի տեղապահ Առաքելեան Գերապայծառը ինչպէս որ ծանուցուած էր, երկուշաբթի օրը Բերայի Ոսկերեւան եկեղեցին հանգիստ արարաւ ըրաւ : Կառավարութիւնը այս առթիւ խռովութիւն մը չմագեւոր կամ աղմկակից ցոյցներ չըլլալու համար, յառաջընթաց միջոցներ ձեռք առած էր : 300 ի չափ ուսանիկներու զինուոր դրուած էին եկեղեցւոյն շրջակայքը, եւ ոստիկանութեան պաշտօնէին կողմէն ալ ազդարարութիւն մը փակած էր եկեղեցւոյն դռները : Ծանուցանելով թէ ով որ բարձր ձայնով արօթէ կամ պատարագը խախտելու գտնուի, պիտի բռնուի ու պատժուի : Երբեք թէ ոստիկանութեան ծառայող զինուորներ ալ մտեր են եկեղեցւոյն մէջ : Այս դրուածութեան շնորհիւ ձայն մը չլսուեց եկեղեցւոյն մէջ : Միայն թէ Գեր. Հասունեանի անուան յիշատակութիւնն եղած միջոցին ժողովրդեան մեծ մասը եկեղեցիէն դուրս ելան :

Ահաւասիկ խաղաղութեան պաշտօն կատարելու նոր միջոց մը, ստիճաններու պաշտպանութեամբ հաշտութեան եւ սիրոյ խորհուրդ (պատարագ) կատարել : Արդարեւ նոր է այս քրիստոնէութեան մէջ :

Ուր կը մնայ Աւետարանին այն պատուէրը թէ երթ նախ հաշտեաց ընդ եղբոր քույր, եւ ապա եկեալ մատուցի զպատարագն :

Նոյն օրը Համադեանք ընկերութեան ժողովարանին ձայնաւոր պատարագ ըլլալով Կաթողիկէ Հայ Ժողովարանին մեծ բաղնիքին եւ շատ ալ վարդապետը ներկայ գտնուեցան :

Պատարագամատոյցն էր Քիւրեքեան Արք. Յովսէփ վարդապետը, որ « Եւս առաւել » արթնքէն մէջ միայն Ս. Պատին անունը յիշելով ընկաց, ըստ վախարանաց ժողովրդեան :

Բաղնիքին կանայք ալ ներկայ գտնուեցան :

Կը լսենք թէ նոյն առաւ պատարագին մէջ ըստ հայապատանեաց եկեղեցւոյ շարքադրութեան ողջին տալու սովորութիւնը գործադրուի սկսելու է :

Մանգումէի մէջ կը կարդանք թէ կիսակն օրը Ոսկերեւանի եկեղեցին ձայնաւոր պատարագի ժամանակ Պէշիկթաշեան Հ. Աղբաշեան վարդապետը թիւ պատարագը ընկնելով պատարագը մտած միջոցին պատարագիչ քահանային « Խաղաղութիւն ամենեցուն » ըսելը լսելով այս խօսքն իրեն է : « Ամանկ ժողովուրդին ինչ խաղաղութիւն կուտան » վաղը յիշուեալ վարդապետը թիւ պատարագիչ պիտի բերեմ եւ այս ժողովուրդը չուրս պիտի թափուի : »

Այս խօսքը ժողովուրդէն մէկը լսուելով ընդդէմ է : Յետոյ « Գոհ » թեան, ժամանակի, Դուրիճանեան վարդապետը (հայոց եկեղեցին ամենագից մեհեան անուանողը) պատարագիչ քահանային քով երթալով՝ ականջէն վար լսան մ'ըսել է, « Նոյնպէս սիրաբանութիւն ալ բան մ'ըսելով չապկանին հոն եկաւ եւ ձայնաւոր պատարագը թիւ պատարագիչ դարձանք լսուելու է : Ասոր վրայ 30-40 ի չափ ժողովուրդ

դուրս ելնելով, եկեղեցւոյն դուռը կախուած շրջանակը որուն մէջ Տեղապահ Գերապայծառին հետեւեալ օրը պատարագ ընելիքը ծանուցուած էր, կտոր կտոր ըրել են : Քիչեւ ծանուցումը չորս անգամ կախուելու, չորս անգամ ալ նախատանք վար առնուելու է, եւ շատերը հոգարարներուն երթալով պահանջներ են որ հետեւեալ օրը Տեղապահին պատարագ ընել թող չարուի : Բայց հոգարարները չեն ուզած պատարագամատուցութիւնը վերանայն առնուի :

Քանի մը խաղաղապէս անձինք խռովութենէ փախաւով, դայեր Տեղապահ Գերապայծառին աղաչել են որ երկուշաբթի օրը Ոսկերեւան եկեղեցին պատարագելու դիտարորութեան են երկուշաբթի, բայց աղաչանքին չէ լսուել, եւ ձեռնառնայն ետ դարձել են :

Շաբաթ օրը Մեծ . Եպարքոսին ներկայացող կաթողիկէ վարդապետներն են :

Առաջինը Բաղնիքի Վարդապետն էր Յովսէփ Գրիգորեան : Երկրորդը « Միւսերեան » Պողոս « Բեմեքեան » Մանուկեան « Մարքեան » Եղիշ « Թեոդոսեան » Մեարմուկ « Մարքեարքեան » Միւսերեանն էր : Հայր Յովսէփն էր « Սորդուճեան » Եղիշն էր « Ոսկերեան » Գրիգորեան : Քիւրեքեան Մեարմուկ « Ներմակեան » Կաթողիկէ « Սորդուճեան » Վարդապետն էր « Նիկիթեան » Առաքելեան :

Տիրան պէյ Յ. Մանաս Էֆէնտի Յովսէփն էր « Կիւրեքեան » Գրիգոր « Խուրաւճեան » Ճանիկ « Պէշիկթեան » Մանուկ « Մանուկեան » Աշխատ « Սիւրբեան » Յովսէփ « Վարդապետեան » Յովսէփ « Քիւրեքեան » Միւսերեան « Նիկիթեան » Յարութիւն « Կիւրեքեան »

Բարձր . Առաջին վաշտն « Երկրորդ պատարագամատուցութեան ներկայացուցած հանրագիրն ուշադրութեամբ կարդալէ ետեւ, ըսել է. « Ինչ կը թուի թէ այս գծով թեանց պատճառ տուողները վանքերն են » :

Քիւրեքեան Յովսէփ վարդապետը պատարագանք թէ. « Գաւ լիցի, տէր իմ, նուազատեալ եւ այս վարդապետը (ճերմակեան Մեարմուկ վարդապետը ցուցնելով) « Գոհ » ենք, վանքի չենք, եւ նուազատեալ տարի Գեր. Հասունեան քով քարտուղարութիւն ըրած ըլլալով այնպիսի ապօրինաւոր գործերն ու ստուծիւնները տեսած եմ որ ալ խիղճս չտանելով հրաժարած եմ քովէն : Այս խօսքն ձայնակից եղեր են բոլոր վարդապետները, եւ խնդրել են որ հանգաւար խղճով աղօթելու համար իրենց եկեղեցի կամ աղօթատեղի մը որոշուի հրաման տրուի :

Մեծ . Եպարքոսն ալ հրաման ըրել է թէ մինչեւ որ իրենց խնդրոյն վրայ թ. Գուռը Հռոմի հետ բանակցելով կարող ազդու թիւն մ'ըլլայ, եւ ազդական եկեղեցիները բաժնուին, առ ժամանակեայ աղօթարան որոշեն իրենց :

Այս հրամանին վրայ պատգամաւորութիւնը Համադեանք ընկերութեան ժողովարանին երթալով անմիջապէս խորան մը շինել տալու ձեռնարկեցին :

Երէկ չորս Կաթողիկէ պատուաւոր Տիկնայք Բարձր . Առաջին վաշտն ապաւանքը գալին Նորին բարձրութեան Հարէմին միջնադուրսի մէջ Կաթողիկէ

աղբաշեան կողմէն շնորհակալութեան գիր մը մատուցանուի :

Համաձայն նոյնի, շնորհակալութեան գրոյն հետ նաեւ խնդիր մատուցել են թէ առ ժամանակեայ աղօթարան եղած Համադեանք ընկերութեան խիստ նեղ ըլլալով ժողովրդեան մեծ մասը ժամադրութեան ներկայ գտնուելէ դուրս կը մնան, ուստի Ոսկերեւանի եկեղեցին, որ ժողովրդեան ստեղծուած է, աղբիւն աւանդապահ մասին յանձնուի, որպէս զի հանգաւար խղճով հոգեւոր պաշտամանը ներկայ գտնուին :

Վերոյիշեալ տիկնայք են . Տիկն Տիրան պէյ . Եֆէնտեան . Խուրաւճեան . Մանուկեան :

Կը լսենք թէ երկուշաբթի օրը Բերայի մէջ երեք Կաթողիկէ նիկիթեան պատահելով, երկուքը հակահասունեան քահանայք վերադարձան, մէկն ալ Հասունեանք :

Կը լսենք նաեւ թէ Գեր. Հասունեանի գէմ Համադեանք ժողովարանին բացուած հանրագիրն ստորագրողներուն թիւը հազարն անցած է :

Մինչդեռ Կ. Պողոս մէջ Կաթողիկէ աղբաշեան մէկ մեծ եւ կարեւոր մասը Գեր. Հասունեան լուծը թօթափելու եւ աղբիւն բռնաբարելու իրաւունքները կենդանացնելու կախաւոր, Նորին գերապատուութիւնը Հռոմի մէջ իր անգրաւորական իշխանութեան հիմունքն ամրացնելու գործը յառաջ կը վարէ :

Աղբաշեան իւրաւունքներն Հռոմի գահուն զոհելու պայմանաւորը, զոր Գեր. Հասունեան արդէն Ս. Պատին տուած էր իրեն, կը լսուի թէ Հռոմ դուռը Հայ Կաթողիկէ կաթողիկոսացիներու կայացուել է, որպէս զի անոնք ալ իրենց ստորագրութեամբ հաստատեն : Տասն եւ Եթիւ իսկապատեալ տասն եւ հինգը հնազանդելով ստորագրել են, միայն երկու Հիւրմուշեան Գեր. Հարք չեն յանձն առել ստորագրելը : Ասոր վրայ Ս. Պատը քսան եւ չորս ժամ միջոց տուել է իրենց, որպէս զի կամ ստորագրեն, կամ բանադրուելու պատրաստուին :

Եթէ այս լուրն ստացէ, կը մնայ տեսնել թէ ինչեւ Գեր. Հարք ըստ պատանդիքին գործունէութիւնը աղբաշեան վարդապետի իրաւունքները այլոց պէս զոհել յանձն պիտի առնուին, թէ բանագրանաց շանթերու եւ անոնց հետեւանացը գէմ ինքզինքն ըրալով թիւնը պիտի ունենան :

Խմբագիր . Թաղիս հրկիւղեալ աղքատ ընտանեաց բաշխուելու, եւ զանաք յարկի մը տակ պատասխարելու վտեմ ու առաքինի նպատակաւ, Մեծ . Միքայէլ Էֆէնտի Յովսէփեան, Սամաթիոյ վերջի հրկիւղութեան ժամանակ մարդապիտան զգացմամբ հանգանակութեան մը ձեռնադրեց իւր բարեկամաց շրջանին մէջ : Միայն հանգանակութեան արդիւնքէն դուրսացած գումարը թէ եւ անուանակալ կուրսի 76000 զուրուշի կը հասնել, կունկցաւ իր ամբողջ գոյութիւնը, որովհետեւ « 27750 զուրուշի ցարդ անգամ մնաց Մեծ . ստորագրողներէն : Այն տեսն 10380 զուրուշի կարօտեաց անմիջական պիտոյիցը զոհուելով » միայն 355 ժամանեան ոսկի մնաց ինչեւ Էֆէնտիին քով, որուն տարեկան շահը ամբողջապէս Սամաթիոյ աղքատաց եւ անօգնական ընտանեաց իրեն եւ տան վարձ բաշխուելու յատկացաւ : Ե, մինչեւ որ նոյն գումարով անշարժ կալուածի մը չենութիւն

նրն ըլլայ, եւ հասցնել տոյն նպատակին ծառայէ, թէ ինչեւ Էֆէնտիին եւ թէ միւս նուիրատուաց փախաբանացը համեմատ :

Վերոյիշեալ 355 ոսկի զուրուշի տարեկան տոկոսը որ կընէ 4260 զուրուշ, ինչպէս 1887 յունվար 15-ն սկսեալ տարուէ տարի հետզհետէ վճարած է, նոյնպէս ալ ներկայ տարուոյ Ս. Միքայէլեան առթիւ թաղիս աղքատ եւ օգնութեան կարօտ անձինքը միութեամբ համար, հանգեալ խորհրդոյս յաղագրելու :

Մեծ . Միքայէլ Էֆէնտիին որ ժամանակէ մը ի վեր թաղիս հասարակութեան աղքատիկ մասին վրայ դրած էր ինքնամոլութեան վեհ ոգի մը կը յայտնէ, ինչպէս նաեւ Աղբաշեան վարժարանին բացման ալ պատճառ եղած եւ մեծապէս նպաստած է, կը հարկադրէ խորհուրդս հրապարակաւ մատուցանելու իւր անկեղծ շնորհակալիքը, եւս ի կողմանէ բոլոր թաղեցւոց, որոնց այնչափ սիրելի ըրած է իւր անունը, եւ անձը յարգանաց եւ մեծարանաց արժանի :

Կը խնդրուի որ յաջորդ թիւով ներկայ գրոյս հրատարակութիւնը բանահանք :

3 փետր. 1870 Թաղիկան խորհրդոյ թաղ . Խորհրդարան Առնադպիր Սամ. Ս. Գերդ. Էֆ. Կահէնեան Եկեղեցւոյ Ատենապետ Գրիգոր Մարտիրոս

Էֆէնտի . Ձայն Կիւրեքեան տեղապահ մէջ ըսած էր թէ . « Եւ որ հարցնելիք ունի անոր վերայ, թող մասնաւոր նախաւոր Պատրիարքարանի դիւանատունը ուղղէ, անմիջապէս անոր պատասխանն ընդունի » : Արդ, յունվար 21 թուով նախալ մը տեսնեք լրագրաց մէջ, որ կըսէր . « Այդ տեղապահ Պատրիարքարանի գիտութեամբ կամ խմբագրութեամբ չէ հրատարակուած, եւ հետեւապէս աղբաշեան դիւանատունը անոր պարտականութեան պատասխանատու չէ » : Բայց ի՞նչ ըսած էր թէ այդ տեղապահ Պատրիարքարանի խմբագրութեամբ հրատարակուած է . իսկ անոր մէջ պարտականութեամբ բոլոր նիւթերը Պատրիարքարանի մէջ արձանագրեալ զետեղուած են 1866-ն մինչեւ ցայսօր . դրօշմանակ կրօնապետութեանց առաջը առնելու համար Պատրիարքարանին մեղ ուղղուած բոլոր դրեւու պատճենները, վարչութեան որոշումները, Կիւրեքեան վիճակներէն եւ Միտոփալաքայէն առ Պատրիարքարանի եւ առ մեղ ուղղուած գրերն եւ հաշուեցուցակներն . որոնք որ մեր տեսարանին մէջ յայտնած եմք, անոնց քառասուրիկ Պատրիարքարանի գիտական մէջ կը կենայ : Երբոր հարկը պահանջէ անոնց վրայօք հարցունելիք մը ըլլուելու, արդեօք դիւանատունը պիտի գէմ կենայ չպատասխանելու Էթրու որ արժանի է :

Պատրիարքարանը եւ դիւանը տասնի ընելով եւ յայտարարութիւն ընելով եւ թէ ուրիշ դիտարարութիւն մը ունին, այն չենք գիտեր, այս միայն կըսենք թէ քանի որ տեսարան իր ստորագրութիւնը ունի եւ անոր հրատարակողը ամեն մարդ զիտէր, քիչ հարկ կար ասանկ յայտարարութեան մը, եւ մասնաւորապէս ամեն մարդ ալ տեսած եւ լսած էր որ մենք Պատրիարքարանի Ս. Օհանէս Աւետարանիչ եկեղեցին իշած էին . եւ Պատրիարքարանի ալ պաշտօնական եկեղեցականաց մասնաւոր որոշեալ տեղը ըլլալը բոլոր ազգաց յայտնի է, մասնաւորապէս աղբաշեան եւ նորին դիւանատան ալ մեղ ուղղուելիք նախապէս ալ կրնան մտաւալ . այս այսպէս ըսելով լսենք :

Հիմա մենք մեղի պարտք եղածը յայտնեցինք տեսարանին միջոցաւ, այս եղա՞ծիկ եղնուելիքը եւ ապա զայն մէջ պատահելի գալիք չարիքը : Այսուհետեւ ազգայնոցս պարտքն է Պատրիարքարանի մի-

* Սոյն հանգանակութեան պատմական հարազատութիւնը կը տեսնուի 323 թիւ Մանգումէի եւ 794 թիւ Մասիսի մէջ :

